

BOLALAR MUASSASALARI HUDUDLARIDA SODIR ETILAYOTGAN YO'L- TRANSPORT XODISALARI TAHLILI

Anvar Nazarov

(Toshkent davlat transport universiteti professor)

Maxira Usmanova

(Toshkent davlat transport universiteti professor)

Xomidjon Baxtiyorjonov

(Toshkent davlat transport universiteti magistr)

Annotatsiya: Maqolada mualliflar bolalar ishtirokida sodir yo'l-transport hodisalari tahlili va ularni kamaytirish bo'yicha tadbirlar taklif etildi.

Abstract: In the article, the authors analyzed the traffic accidents involving children and offered measures to reduce them.

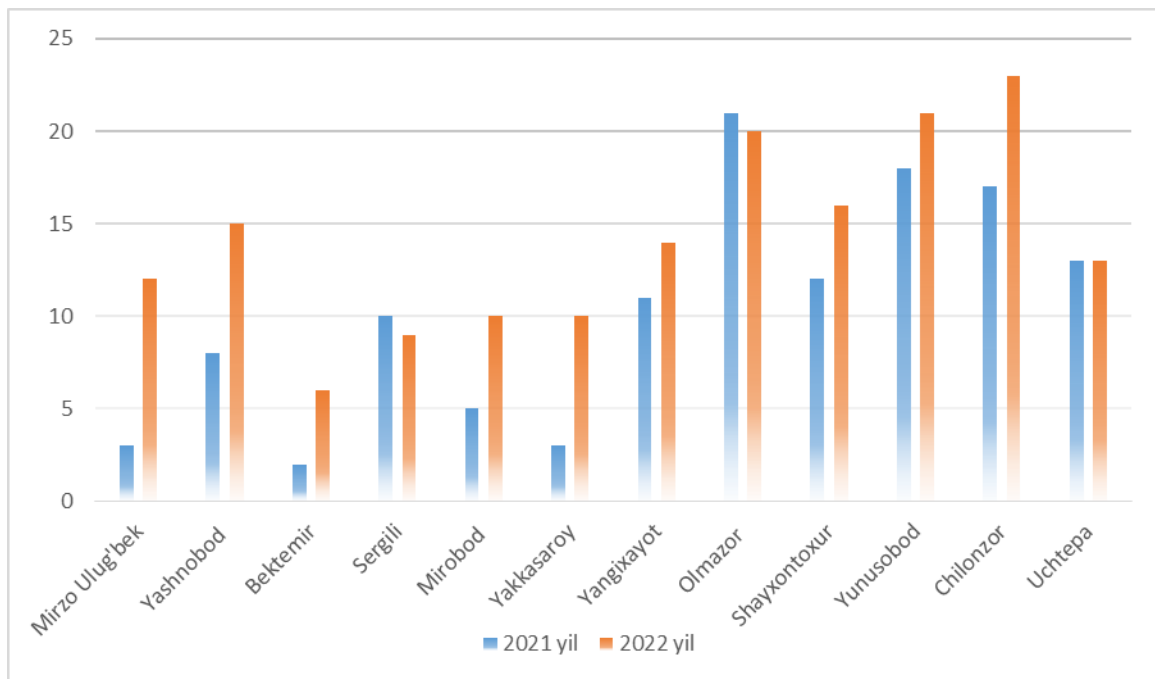
Kalit so'zlar: yo'l-transport hodisalari tahlili, tahlil, bolalar, piyodalar, maktab, jarohat, tadbirlar.

Keywords: Road Accident Analysis, Analysis, children, pedestrians, School, injury, events.

Bolalar va o'smirlar halok bo'lishi va jarohatlanishiga olib keladigan yo'l-transport hodisalarining (YTH) sabablari va sharoitlarini o'z vaqtida aniqlash, oldini olish va bartaraf etish bo'yicha maqsadli faoliyat bolalarning yo'l-transport jarohatlarining oldini olishdir. Ushbu faoliyat yo'l harakati xavfsizligi xizmati xodimlari tomonidan voyaga etmaganlarning huquqlari buzilishining oldini olish bo'limlari xodimlari, ta'lim va tarbiya muassasalari xodimlari, ta'sis sub'ektlarining federal ijro etuvchi hokimiyat organlarining manfaatdor shaxslari bilan birgalikda o'tkaziladigan profilaktika chora-tadbirlari majmuasini o'z ichiga oladi.

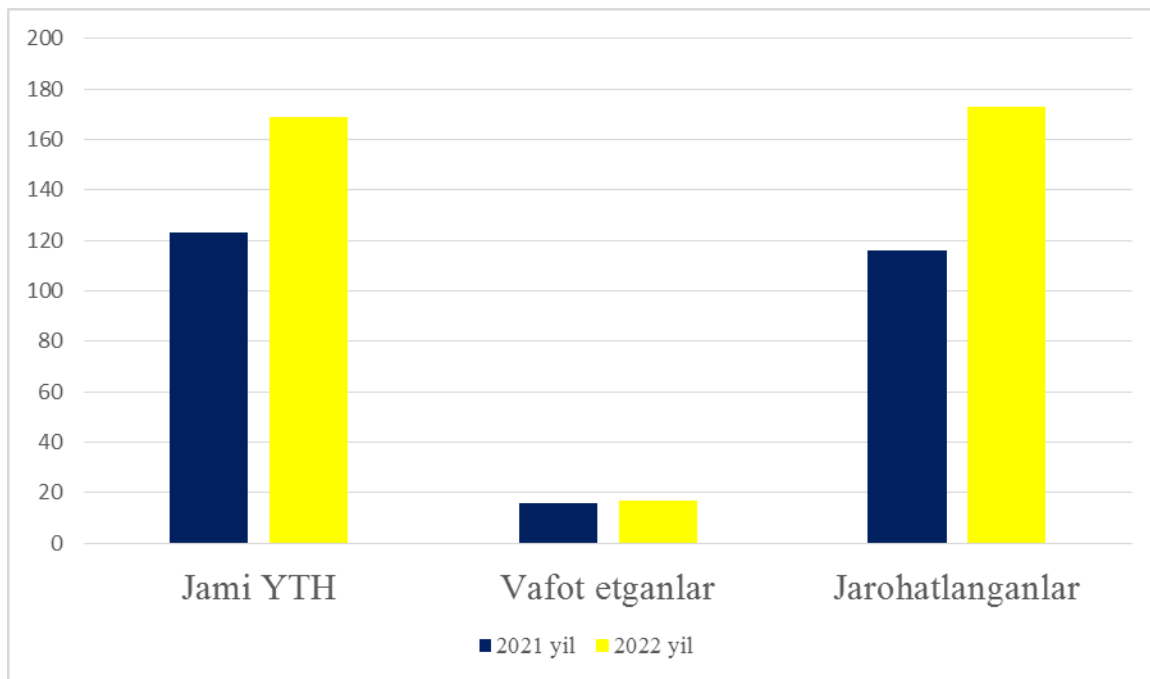
Piyodalar uchun asosiy xavfni harakatlanayotgan transport vositasi ekanligi juda ham yaxshi ma'lum va ko'p turli omillarni o'z ichiga oladi: haydovchilar xulqi, madaniyati, yo'l harakati qoidalari to'g'risidagi bilimlari, transport vositalarini boshqarish mahoratlari ayniqsa, xavfsiz tezlikni tanlay olishlari va mast holda avtomobilni boshqarishlari, piyodalar yo'lakchasi holati, yo'ldan o'tish joyi yo'qligi yoki belgilanmaganligi va boshqalar[5].

Bolalar ishtirokidagi yo'l-transport hodisalarining oldini olish bo'yicha tadbirlar ishlab chiqish uchun yuqorida keltirilgan statistik ma'lumotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, bolalar ishtirokidagi YTH lar Toshkent shahri xududida 2022 yilda 2021 yil ko'rsatkichlariga nisbatan 37,4 %ga oshgan. YTH oqibatlari bo'yicha sodir bo'lgan YTHlarda xalok bo'lgan bolalar 6,3% ga, turli darajada jarohatlangan bolalar soni esa 47,9%ga oshgan.

1-rasm. 2021-2022 yillarda Toshkent shahrida bolalar bilan sodir etilgan yo'l transport hodisalari tumanlar kesimida tahlili

Keltirilgan ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, YTH bo'yicha barcha ko'rsatkichlar 1-7 yoshli bolalarga nisbatan 8-15 yoshli bolalar ko'proq duch kelishar ekan. Bunday ko'rsatkichlarning sababini statistik ma'lumotlar va tadqiqotlar natijasi asosida tushuntirib o'tishga harakat qilamiz. Odatda 1-7yoshli bolalarni bolalar bog'chasi, maktab, to'garaklarga qat'iy yoshi katta yaqinlari kuzatuvda oborib qaytib olib kelinadi. O'yin maydonchalarida ham kattalar nazoratida bo'lishadi [1,3]. 8-15 yoshli bolalar esa aholi punktlarida mustaqil harakatlanishadi. Demak, bolalar ishtirokidagi YTH larning oldini olish bo'yicha ularga alohida tadbirlar ishlab chiqish lozim. Hozirgi umumiy ta'lim Davlat dasturida 4-9 sinflarda 17 soatlik Yo'l harakati qoidalari bo'yicha darslar o'tiladi.

2-rasm.2021-2022 yillarda Toshkent shahrida bolalar bilan sodir etilgan yo'l transport hodisalari tahlili

Tahlillar natijasida quyidagicha xulosa qilishimiz mumkin -yo'l harakati barcha qatnashchilarining xavfsizligini ta'minlash, zarur malakasini oshirish va intizomini mustahkamlash borasida quyidagilarni muntazam bajarish tavsiya etiladi:

- yoshlarda, eng avvalo, umumta'lim muassasalari o'quvchilarida yo'l harakati doirasida zarur bilimlar, o'quvlar, xavfsiz va qonunga itoat qilish xulq-atvori ko'nikmalarini mutaxassis yordamida muntazam shakshakllantirish;

-Respublika va mahalliy telekanalarda ichki ishlar organlari mas'ul xodimlarining yo'l harakati xavfsizligi qoidalariga amal qilmaslikning sabablari va oqibatlarini, shu jumladan, yo'l harakati doirasida piyodalarning mas'uliyati masalalarini professional va tushunarli yoritishni ta'minlashga yo'naltirilgan chiqishlar, intervyu va uchrashuvlarni tashkil etish;

-yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash sohasida targ'ibot-tashviqot chora-tadbirlarini tashkil etish va o'tkazishga jamoatchilik va fuqarolik jamiyati institutlari vakillarini keng jalb etish;

- ilg'or xorijiy tajribani tahlil qilish asosida yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha o'tkaziladigan tadbirlarning muhimligini va qo'llab-quvvatlash zarurligini targ'ib qilishga sug'urta, uyali va reklama tashkilotlarini jalb etishning sifat jihatidan yangi mexanizmlarini joriy etish;

- mavzuli reklama-tashviqot vositalarini yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashga mo'ljallangan boshqa vositalarni birinchi navbatda, transport vositalari jadal harakatlanadigan joylarda, umumiy foydalaniladigan, xalqaro va respublika ahamiyatiga molik yo'llarda o'rnatish.

Mamlakatimizda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash va bunda aholining hushyorligini oshirishga qaratilgan say-harakatlarda Harakat xavfsizligi tadbirining

alohida o'rni bor. Muhimi, bu an'anaviy tadbir e'tirofga molik natijalar bersa, maqsadga muvofiq bo'lar edi.

Ta'lim muassasalari faoliyatining asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat bo'lishi kerak:

- maktabgacha ta'lim muassasasidan boshlab, bolalarda ko'cha va yo'llarda xavfsiz harakat qilish ko'nikmalarini shakllantiradigan, rivojlantiradigan va singdiradigan pedagogik jarayonning uzluksizligini ta'minlash;

- umumiy ta'lim muassasalari o'quvchilariga xavfsiz harakatlanish asoslarini o'rgatish va tarbiyalash va bu jarayonni turli qo'shimcha ta'lim muassasalarida davom ettirish;

- bolalikning oldini olish shakllari va usullarini takomillashtirish yo'l harakati qoidalarini o'rganish; Ta'lim muassasalari faoliyatining asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat bo'lishi kerak:

- maktabgacha ta'lim muassasasidan boshlab, bolalarda ko'cha va yo'llarda xavfsiz harakat qilish ko'nikmalarini shakllantiradigan, rivojlantiradigan va singdiradigan pedagogik jarayonning uzluksizligini ta'minlash;

- umumiy ta'lim muassasalari o'quvchilariga xavfsiz harakatlanish asoslarini o'rgatish va tarbiyalash va bu jarayonni turli qo'shimcha ta'lim muassasalarida davom ettirish;

Tadbirlarni amalga oshirish:

1. Mashg'ulotlar har bir bolaning individual va yosh xususiyatlarini biladigan o'qituvchi tomonidan olib boriladigan maktabgacha ta'lim muassasalari . Yo'l muhitida xavfsiz xulq-atvor qoidalari o'yinga asoslangan bo'lishi kerak bo'lgan maxsus o'quv va rivojlanish faoliyati jarayonida o'rganiladi: obrazli rol o'ynash, syujetli rol o'ynash yoki qoidalar bilan o'yin. Mashg'ulotlarni o'tkazish shakllari pedagog tomonidan tashkil etiladi. Bular plastilindan modellashtirish, rasm chizish, loyihalash, ilovalar tayyorlash va hokazolarda vosita ko'nikmalarini, qo'l motorikasini rivojlantiruvchi turli mashqlar bo'lishi mumkin. Yo'lda xavfsiz harakat qilish masalalari o'quvchilar bilan kitob, she'r o'qish, rasmlar bilan ishlash, tanlovlar va boshqa tadbirlarni o'tkazishda topishmoqlar topish.

2. Ta'lim muassasalari. Ko'chalarda bolalar va o'smirlarning xavfsiz xulq-atvori asoslarini o'rganish uchun o'quv jarayoni va Bolalarning yo'l-transport jarohatlarining oldini olishdan ko'zlangan asosiy maqsad yosh avlodning hayoti va sog'lig'ini asrash, bolalarga yo'l harakati qoidalarini o'rgatish uchun shart-sharoit yaratishdan iborat bo'lib, bu o'z navbatida bolalarning yo'l-transport jarohatlari darajasini pasaytirishga xizmat qiladi. - bolalar va o'smirlarning yangi ijodiy uyushmalari tarmog'ini rivojlantirish kabi ta'lim muassasalarida: Har qanday ta'lim muassasasida bolalarning yo'l-transport jarohatlarining oldini olish ko'p qirrali va keng qamrovli pedagogik faoliyatni talab qiladigan muammodir. Bu bolalar bilan ishlash shakllarini tanlash masalalarini dolzarblashtiradi; ota-onalar jamoasi bilan; yo'l harakati sohasida faoliyat

yurituvchi jamoat tashkilotlari va korxonalar bilan; yo'l harakati politsiyasi xodimlari, shuningdek, boshqa manfaatdor tashkilotlar va idoralar bilan.

Masalan, bu borada o'quv yurtlarida yoshlarga yo'l harakati qoidalarini bo'yicha boshlang'ich bilim berilmoqda. Umumta'lim maktablarida yosh harakat xavfsizligi inspektorlari va yosh avtoinspektorlar klublari faoliyat ko'rsatmoqda. Ushbu klublar a'zolarining harakat xavfsizligi bo'yicha xalqaro tanlovlarda muvaffaqiyatli ishtirok etayotgani ular ishining samaradorligidan dalolat beradi. «Diqqat, bolalar!», «Ta'til», «Diqqat, yo'lovchi!», «Yashil chiroq» kabi tadbirlarning muntazam o'tkazilayotgani bolalar va o'smirlarga yo'l qoidalarini o'yin shaklida, aniq vaziyatlar misolida tushuntirishga yordam berayapti. Bundan tashqari, barcha umumta'lim maktablari va maktabgacha tarbiya muassasalarida yo'l harakati xavfsizligi bo'yicha maxsus o'quv xonalari tashkil etilib yo'l harakati qoidalarini bo'yicha bilimlar berilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Усманова М.Н. «Математико-статистическое моделирование процессов безопасности дорожного движения. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук. 1991г.

2. Усманова, М. Н. (2020). Подход к решению проблем по обеспечению безопасности дорожного движения. <http://елиб.бсут.бй/битстрем/хандле/123456789>

3. МН Усманова (2022). Интеграция высшего учебного заведения и предприятия при подготовке специалистов по безопасности движения. Экономика и социум 1-2 (92) 276-280.

4. Усманова, М. Н. (2020). Подход к решению проблем по обеспечению безопасности дорожного движения. <http://елиб.бсут.бй/битстрем/хандле/123456789> 17. Усманова, М. Н., & Юлдошев, Д. Ф. У. (2020). Пути повышения безопасности дорожного движения. Проблемы науки, (2 (50)). <http://сайберленинка.ру/артисле/н/пути-повышения-безопасности-дорожного-движения.пдф>

5. Усманова М.Н., Юсупов А. Методы исследования социально-экономических факторов, влияющих на труд водителей "Экономика и социум". -1, 2022-йил.

6. Усманова М.Н., Абдуразакова Д.А. Упрощение возмещения материального ущерба, причиненного участникам ДТП. ЖУРНАЛ «АСАДЕМЪ» © ИЗДАТЕЛЬСТВО «ПРОБЛЕМЫ НАУКИ». -№ 1 (72), 2022, 2022-йил. ИСРН 2542-0755

7. Usmanova M.N., Rahmat B.A. Bolalar ishtirokidagi yo'l-transport hodisalarini kamaytirishda tashviqot ishlarining o'rni. Journal of new century innovations 15 (3), 144-147

8.Упрощение возмещения материального ущерба, причиненного участникам ДТП

МН Усманова, ДА Абдуразакова Academy, 24-26.2022

9.Yo'l-transport hodisalarida yevroprotokolni qo'llash.MN Usmanova Journal of new century innovations 26 (3), 103-106

10.Piyodalarni bosib ketish hodisalari ekspertizasi umumiy uslubiyati

11. M Usmanova, T Turg'unboev, I Madaminov Journal of new century innovations 26 (3), 98-102

12. Tursunov N.H. Abdurazakova D.A, Abdusamatov E.X. (2023). REDUCING VEHICLE EXHAUST GASES BY COMPUTER SIMULATION OF THE ROAD INTERSECTION. European Chemical Bulletin 12 (4) 8615-8623. DOI:10.48047/ecb/2023.12.si4.769

13. SX Shermatov, UI Isoxanov, USS o'g'li (2023). METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS FOR DETERMINING VEHICLE SPEED. European Chemical Bulluten 12 (4) 8624-8631. DOI:10.48047/ecb/2023.12.si4.770

14. SX Shermatov, SSO Utkirov, EXOGL Abdusamatov (2023). TRANSPOR SOHASIDA YUZAGA KELGAN MUAMOLARNING EKOLOGIYAGA TASIRI (avtomobil transporti). Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 3 (2) 702-709.

15. S Utkirov, E Abdusamatov, B Raxmanov (2023). ORGANIZATION OF TRAFFIC AT UNCONTROLLED INTERSECTIONS. Евразийский журнал академических исследований 3 (2 Part 2) 57-65.